

Maatwerk voor togadragers

De komende jaren betreden nieuw opgeleide togadragers de rechtszaal. NOvA, Rechtspraak en Openbaar Ministerie herzien alle drie hun beroepsopleiding ingrijpend. Krijgen we nu betere advocaten, rechters en officieren?

door **Henriette van Wermeskerken** foto **Geert Snoeijer**

“**W**ij willen advocaten die deskundig en vaardig zijn, en die zich bovendien bewust zijn van hun bijzondere positie”, zegt Marjan van der List, lid van de Algemene Raad en portefeuillehouder Opleiding bij de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA). “Dat is de visie die ten grondslag ligt aan de nieuwe beroepsoplei-

ding. Advocaten moeten hun informatie weten te vinden en niet alleen technisch en inhoudelijk goed zijn, maar ook na het eerste jaar getraind worden op beroepsattitude, ethiek en vaardigheden.”

Voortdurende kritiek op de opleiding leidde in 2009 tot de instelling van de Commissie-Opleiding onder voorzitterschap van de Nijmeegse rector Bas Kortmann. Deze Commissie-Kortmann presenteerde in oktober 2010 haar rapport. “De lijn was helder”, vertelt Van der List. “Daarmee is mijn voorganger Louise van Veen alle arrondissementen langs geweest, waar de reacties positief waren. Ook het College van Afgevaardigden stemde in met de ideeën. Daarop zijn wij met de architectuur van de nieuwe opleiding begonnen. In februari van vorig jaar zijn wij daarmee de arrondissementen langs geweest. De betrokkenheid was groot en er kwamen interessante suggesties en aanvullingen. Een voorbeeld: in het zuiden bleek behoefte te bestaan

**“HET IS DE BEDOELING DAT DE NIEUWE
OPLEIDING BETER AANSLUIT OP
DE PRAKTIJK”**

aan een bredere opleiding dan een major met keuzevakken op de ene leerlijn en een minor op een andere leerlijn (voor uitleg zie kader op pagina 63). De uitkomst is dat nu in plaats van een keuzevak een minor uit de derde leerlijn kan worden gevolgd. De stagiaire die daarvoor kiest heeft dus de basis van civiel, straf- en bestuursrecht, de drie leerlijnen, op het programma.”

Het is de bedoeling dat de nieuwe opleiding beter aansluit op de praktijk. Een belangrijk element is de integratie van materieel recht, procesrecht en vaardigheden, aldus Van der List. “Het materiële recht wordt vanuit de procesrechtelijke hoek behandeld. Je lost de casus op, maar kijkt ook hoe het procesrechtelijk zit: hoe bereik je je doel? Bovendien gaat ▶

het vaardighedenonderwijs uit van dezelfde casus. Zo combineer je theorie en praktijk.”

Nieuw is de mogelijkheid om casuïstiek uit de eigen praktijk in te brengen. Ook nieuw is de grotere rol voor de patroon of praktijkbegeleider, die bij de opleiding wordt betrokken. Elke stagiaire krijgt een vaste mentor gedurende de volle drie jaar van de opleiding, een gedragskundige, onder wiens leiding elk jaar een evaluatie plaatsvindt. Ook van de patroon of praktijkbegeleider wordt daarbij feedback verwacht. Nieuw is verder dat niet alleen de eindter-

“BELANGRIJK IS DAT STAGIAIRES ZULLEN ERVAREN DAT LEREN LEUK IS”

men, maar ook de begintermen zijn vastgesteld. Alle rechtenstudies hebben civiel effect, maar de onderlinge verschillen zijn groot. “Met het bachelor/mastersysteem, dat meer keuzevrijheid biedt, is het minder overzichtelijk geworden”, zegt Van der List. Er komt een vrijwillige instaptoets, waarmee stagiaires kunnen zien wat zij nog zouden moeten bijspijkeren.

Leuk

Uitgangspunt is dat de stagiaire de complete leerlijn, bestaande uit het materiële recht en het procesrecht, bij één organisatie volgt. Dat kan zijn bij CPO/Dialogue, waar in ieder geval de vaardigheden gevolgd moeten worden en

Marjan van der List (NOvA): “We willen geen cursus, maar een opleiding met een visie op de beroepspraktijk.”

waar de examens worden afgelegd. Maar het kan ook bij de Law Firm School, het opleidingsinstituut van vijftien Zuidas-kantoren, of bij de opleiding van De Brauw Blackstone Westbroek. Deze twee instituten zijn geaccrediteerd voor de leerlijn Burgerlijk Recht met de minor Bestuursrecht. Van der List: “Vroeger werkten we met vrijstellingen voor vakken, nu met accreditaties

Geen concurrentie

Advocaat Steven Schuit (Allen & Overy), voorzitter van het bestuur van de Law Firm School, is enthousiast over de opzet van de nieuwe NOvA-opleiding. “Wij zien de orde niet als concurrent, integendeel; we staan open voor het delen van ideeën en ervaringen. Elke

advocaat is gebaat bij een goed functionerende Orde met een kwalitatief goede opleiding. Concurrenten? Dat zijn Amerikaanse en Engelse kantoren. De Orde heeft naar ons gekeken en andersom: de grote component e-learning spreekt ons zeer aan, en die brengen wij nu ook in in onze Law Firm School.” Schuit benadrukt dat de Law Firm School voor een minder complexe opgave staat dan de NOvA als geheel. “De groep stagiaires die wij aannemen is homogener dan de totale, landelijke groep stagiaires, wat betreft motivatie en vakkenpakket. Bovendien hebben wij maar één locatie, en het belangrijkste: de kantoren houden toezicht op de studieprestaties.”

voor hele leerlijnen. Want we willen geen cursus, maar een opleiding met een visie op de beroepspraktijk. De trend is dat meer advocaten zich aansluiten bij specialisatieverenigingen. Ik kan mij dus voorstellen dat die verenigingen op den duur hun eigen leerlijnen ontwikkelen. Zij kunnen extra vakken aanbieden en zich op die manier onderscheiden.” Alle aanbevelingen van de Commissie-Kortmann zijn overgenomen. Van der List is met de door CPO/Dialogue uitgewerkte nieuwe opleiding het land rond geweest, de derde roadshow in totaal. “Men reageerde enthousiast. De opleiding is interactief en veel meer op maat dan vroeger. Dat is onder meer mogelijk door geavanceerde *e-learning*. Het aantal bijeenkomsten blijft ongeveer gelijk, maar er is meer voorbereidingstijd. Belangrijk is dat de stagiaires zullen ervaren dat leren leuk is.”

Lat-relatie

Minstens zo ingrijpend als de beroepsopleiding voor advocaten ging de initiële opleiding voor de rechtspraak op de schop. Simone Roos, lid van de Raad voor de Rechtspraak (RvdR): “Op het opleidingsstelsel was al langere tijd kritiek. Die ging vooral over het grote verschil tussen de zesjarige Raio-opleiding (rechterlijke ambtenaar in opleiding, waar je ▶

zowel rechter als officier mee kon worden; red.), die soms als te lang werd ervaren, en de Rio-opleiding (rechter in opleiding; red.) van maximaal een jaar, die soms te kort was, vooral voor niet-advocaten. Verder steeg het uitvalpercentage, met name bij de rio's, tot wel 25 à 30 procent. Een jaar of vier geleden zijn PG Marc van Nimwegen van het OM en ik met elkaar gaan praten over het opleidingsstelsel. Aangezien rechter of raadsheer toch een andere baan is dan officier of advocaat-generaal besloten we de werving, selectie en opleiding te scheiden. Een rechter/raadsheer heeft de regie, neemt de eindverantwoordelijkheid, terwijl een OM'er misschien sneller acteert en offensiever is. Een verschil in attitude. De meeste instromers hebben dan ook een duidelijke

“HET IS NIET NODIG OM AANKOMENDE RECHTERS ZO TE PAMPEREN ALS WIJ DEDEN”

voorkeur voor een van de twee. We zijn dus van een huwelijk naar een lat-relatie gegaan: twee opleidingshuizen, maar wel onder één kap, met veel contacten en samenwerking over en weer.”

Werkervaring

Allereerst werd de opleiding grondig geëvalueerd. Dat leidde tot een nieuwe visie op de opleiding, waarna de RvdR opdracht verstrekte aan opleidingsinstituut SSR om een opleiding te ontwikkelen. SSR stelde een projectgroep onder leiding van rechter

Simone Roos (Raad voor de Rechtspraak): “Er is een breed draagvlak voor de nieuwe opleiding.”

Annemiek Huigen in met het verzoek een ontwerp te maken. Dat resulteerde in de nieuwe opleiding die op 1 januari van start gaat. “Flexibel, modulair, maatwerk”, zegt Roos. “Er is breed draagvlak voor.”

Een van de meest in het oog springende verschillen met de ‘oude’ opleiding is dat de buitenstage als het ware uit de opleiding is getild en er aan de voor-

Wie echt wil, vindt de weg wel

Joep Simmelink, bijzonder hoogleraar Openbaar Ministerie in Maastricht en advocaat-generaal in Leeuwarden, vindt het een goede zaak dat nu met twee verschillende opleidingen tot uitdrukking komt dat er sprake is van echt verschillende beroepen. “Weliswaar met

FOTO: ALETTE VAN DER VELDE

gemeenschappelijke trekken, daarom is het goed dat de opleidingen een gemeenschappelijk dak hebben, maar toch voor een belangrijk deel anders.”

Simmelink is niet bang dat OM en Rechtspraak geschikte kandidaten aan de advocatuur kwijttraken, iets waar Margreet Ahsmann, hoogleraar Rechtspleging in Leiden en senior rechter in Den Haag, eerder voor heeft gewaarschuwd. “Wie wil opkomen voor het belang van de samenleving, wie die *drive* heeft, zal de weg vroeg of laat echt wel vinden. De opleiding tot officier duurt vanaf de universiteit inderdaad in totaal zes jaar als je het assistent-officierschapschap meetelt, maar dat zie ik niet als nadeel. Je krijgt de gelegenheid ervaring op te doen, te groeien. Overigens is er niets mis mee om elders praktijkervaring op te doen voordat je in de rechterlijke macht terechtkomt.”

kant tegenaan is gezet, buiten de organisatie. Wie rechter wil worden moet al twee jaar juridische ervaring hebben. “Nee, dat is niet ingegeven door een wens te bezuinigen”, zegt Roos. “Er zit een visie achter: wij willen dat mensen zelf iets kunnen regelen. Het is niet nodig om aankomende jonge rechters zo te *pamperen* als wij deden. Het heeft ook te maken met een meer naar buiten gerichte blik: er is méér dan de rechterlijke organisatie, ga daar ook maar eens kijken, voordat je als rechter voor het leven benoemd wordt. Ik ben niet bang talent te missen. Als iemand liever advocaat wordt of blijft, dan moet hij of zij dat doen. Rechter/raadsheer is een fantastisch beroep, meer dan genoeg mensen hebben daar belangstelling voor. De arbeidsmarkt kan natuurlijk veranderen, daar blijven wij alert op. Het heeft ook met recruitmentbeleid te maken.” Nadat het besluit was genomen om twee jaar praktijkervaring als eis te stellen, kwam de grote bezuinigingsronde. “Toen kwam het natuurlijk goed uit dat wij op die manier een bezuiniging gingen realiseren. Maar de reden was het niet.” ▶

Zelfstandige professionals

Overigens zal de nieuwe eis van twee jaar ervaring in de praktijk niet zo'n heel groot verschil maken, want 75 à 80 procent van de nieuwe rechters in opleiding bestond tot nu toe uit rio's, juristen met zelfs minimaal zes jaar juridische en maatschappelijke ervaring, aldus Roos. "En daarnaast bleek uit een analyse dat ook van de raio's meer dan driekwart al juridische ervaring had opgedaan. Het aantal raio's dat rechtstreeks van de universiteit komt is maar circa 25%."

Roos benadrukt dat het vermogen om besluiten te nemen tot de kern van het werken als rechter hoort. Dat rechters in opleiding zelfstandige professionals zijn komt nu meer in de opleiding naar voren. Na een gezamenlijke startweek volgt een voorfase van drie maanden, waarin persoonlijk opleidingsplan wordt vastgesteld. Maatwerk dus. De opleiding duurt na de voorfase minimaal nog een jaar en maximaal vier jaar in totaal. De rechters in opleiding werken zowel op de gerechten – waar zij voortaan in dienst zijn – als in leer- en werkgroepen. "Nieuw is dat de opleider niet meer tevens

de enige beoordelaar is. Naast alle vernieuwing behouden we de goede elementen, zoals de ambachtelijkheid."

Overschot

Marc van Nimwegen, lid van het College van procureurs-generaal, verwacht niet zozeer betere officieren na de nieuwe opleiding voor officieren van justitie, de Oio-opleiding (officier in opleiding), maar vooral betere studenten. "We zijn al heel tevreden over onze professionals. Maar wie officier wil worden, kan dat nu sneller, gerichter en met meer focus, door de aparte opleiding. Ook de selectie is aangescherpt. Via modules krijg je individueel maatwerk. Om rechter te worden heb je een brede, in hoofdzaak juridische oriëntatie nodig. Voor de officier is het rechtsgebied smaller, maar het professionele werkkterrein breder. Het werk van de rechter manifesteert zich vooral in toga in de rechtszaal. Vergeleken met de rechter staat de officier meer met twee benen in de samenleving, hij heeft nauw contact met andere organisaties zoals de politie, hij spreekt met diverse anderen zoals slachtoffers en buurtbewoners." Van Nimwegen ▶

DE NIEUWE OPLEIDINGEN IN HET KORT

• Beroepsopleiding Nederlandse Orde van Advocaten

In september start de nieuwe beroepsopleiding van de NOvA. Belangrijkste verschillen met de oude opleiding: in plaats van een eenjarige beroepsopleiding gevolgd door losse VSO-cursussen komt er een geïntegreerde beroepsopleiding van drie jaar. De stagiaire kiest aan het begin van de opleiding voor een leerlijn straf-, civiel of bestuursrecht en de minor uit een niet gekozen leerlijn. Daarnaast zijn er keuzevakken. De opleiding besteedt meer aandacht aan beroepsattitude, ethiek en vaardigheden – waarbij de vaardigheden aansluiten bij de gekozen leerlijn, integreert materieel en procesrecht in het onderwijs en sluit vrijwel alle vakken af met een toets. In alle vakken wordt een combinatie van klassikaal en digitaal leren aangeboden.

• Rio-opleiding (Rechtspraak)

De gezamenlijke Raio-opleiding voor leden van de rechterlijke macht (rechtspraak en openbaar ministerie) verdwijnt op 1 januari aanstaande Rechtspraak en OM hebben dan ieder hun eigen traject. Voor de nieuwe Rio-opleiding is twee jaar juridische ervaring vereist. De opleiding varieert in lengte van een jaar en drie maanden tot vier jaar, afhankelijk van de kennis en ervaring, en leidt op tot generalist, inzetbaar in twee rechtsge-

bieden. Werving, selectie en opleiding sluiten aan bij nieuwe functieprofielen, die nu meer dan vroeger regie, maatschappelijke betrokkenheid, communicatie en presentatie omvatten. De rio komt in dienst bij het gerecht waar hij de opleiding doorloopt. Een voorfase van drie maanden resulteert in een persoonlijk opleidingsplan. De algemene uitgangspunten van zowel de opleiding van de Rechtspraak als die van het OM: modulair opleiden, duaal leren/ambachtelijkheid, stages buiten OM en Rechtspraak en stages over en weer.

• Oio-opleiding (Openbaar Ministerie)

Anders dan bij de Rechtspraak kunnen pas afgestudeerden nog steeds bij het OM terecht. De eerste twee jaar worden zij aangesteld als assistent-officier. De Oio-opleiding staat open voor juristen met minimaal twee jaar relevante ervaring, voor doorstromers zoals ervaren beleidsmedewerkers en parketsecretarissen, die al dan niet assistent-officier zijn geweest, en universiteitsverlaters met twee of meer jaar ervaring als assistent-officier. De Oio-opleiding is wat structuur, organisatie en duur betreft vergelijkbaar met de Rio-opleiding. Zoals de Rio-opleiding is toegespitst op de Rechtspraak, is de Oio-opleiding gericht op het officierschap. Juridisch smaller (vooral strafrecht), professioneel breder.

Marc van Nimwegen (College van procureurs-generaal): "Wie officier wil worden, kan dat door de aparte opleiding sneller, gericht en met meer focus."

benadrukt dat de juridische bagage niet meer dan de gereedschapskist is. "Onze maatschappelijke opdracht is selectiviteit in de strafrechtsketen", zegt hij. "Welke zaken leg je voor aan de rechter, en hoe ga je om met andere zaken? De officier moet weten wat er in de samenleving speelt, zich realiseren dat het gaat om de professionele rechtsopvatting van de organisatie, en die mee helpen vormen."

Ook praktisch gezien is een aparte opleiding beter, want het OM had vaak een overschot aan nieuwe officieren. "De raio's kozen ongeveer fifty-fifty voor de twee beroepen. Maar wij hebben veel minder officieren nodig dan de rechtspraak rechters. Zonder groei van het OM zijn er in totaal twintig tot dertig vacatures per jaar."

Wie net van de universiteit komt kan nog steeds direct terecht bij het OM, maar dan eerst als assistent-officier. Van Nimwegen: "In een vergrijzende arbeidsmarkt wil ik aansluiting houden op de universitaire opleiding. Als assistent-officier begin je met het leren beoordelen van zaken, en het is de bedoeling dat je binnen een jaar in toga staat, in juridisch eenvoudige zaken." Pas na twee jaar assistent-officierschapschap start de afgestudeerde met de Oio-opleiding, als hij geschikt wordt geacht.

Samenwonen

Dat de buitenstage zoals de Raio-opleiding die kende niet meer bestaat, betekent niet dat officieren steeds binnen de OM-organisatie kunnen blijven. "Het is voor elke officier gezond om de zaken eens vanaf de andere kant te bekijken, om te zien hoe het rechtsbedrijf eruit ziet als je geen deel uitmaakt van het machtige OM met al zijn bevoegdheden. Dat geldt niet alleen voor mensen die van de universiteit komen, het geldt voor iedereen die nooit buiten de

"JURIDISCHE BAGAGE IS VOOR OFFICIEREN NIET MEER DAN DE GEREEDSCHAPSKIST"

organisatie heeft gewerkt. Ik koppel dat dus niet aan de opleiding, maar aan ons officieren-bestand. Om dat mogelijk te maken wil ik zakelijke overeenkomsten sluiten met advocatenkantoren."

De nieuwe Oio-opleiding is wat structuur en organisatie betreft vergelijkbaar met de nieuwe Rio-opleiding, inclusief de rol van SSR. Alleen voor de Rio-opleiding heeft SSR ook het projectleiderschap, terwijl dat voor de Oio-opleiding in handen van officier van justitie Antine van Nederpelt van het OM ligt. "Voor de implementatie maakt dat weinig verschil", zegt Van Nimwegen. Simone Roos schetste het beeld van een lat-relatie met twee huizen onder één kap. "Ik zie vooral dat gemeenschappelijke dak", zegt Van Nimwegen. "We leiden vanaf het begin op voor verschillende beroepen, maar volgens mij wonen we nog steeds samen." ■

(advertentie)

VU Law Academy

Betrokken op ijn competentie

VU Law Academy dé pensioenrechtsspecialist!

- Actualiteiten Lezingen Pensioenrecht (4 x per jaar)
- Leergang Fiscaal pensioenrecht (maart 2014)
- Leergang Pensioenrecht (september 2013)
- Collegencyclus Pensioenrecht (april 2014)

Voor het gehele programma en inschrijven zie: www.vula.nl

